

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 7 Sayı: 29 Volume: 7 Issue: 29

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

HALİKARNAS BALIKÇISI'NIN ÇOCUKLARA UYARLANAN YAPITLARINDAKİ İLETİLERE YÖNELİK BİR İÇERİK ÇÖZÜMLEMESİ¹

CONTENT ANALYSIS RELATING TO MESSAGES IN HALİKARNAS BALIKÇISI'S LITERARY WORKS ADOPTED FOR CHILDREN

Ergün HAMZADAYI²

Gökhan ÇETİNKAYA³

Nihat BAYAT⁴

Öz

Bu çalışmanın amacı, edebiyatımızda önemli bir yer edinmiş olan Halikarnas Balıkcısı'nın çocuklara uyarlanan yapıtlarındaki iletileri ortaya koymak ve bunun çocuk okurlar açısından taşıdığı öneme ilişkin değerlendirmelerde bulunmaktır. Araştırmada, Halikarnas Balıkcısı'nın çocuklara uyarlanan "Yol Ver Deniz", "Denizin Çağırışı" ve "Gülen Ada" adlı yapıtlarındaki otuz öykü incelenmiştir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ilkeleri uyarınca gerçekleştirilmiştir. Buna göre, ilk olarak sözü edilen yapıtlardaki öyküler incelenmiş ve örtük /açık iletiler belirlenmiştir. Öte yandan, yargı biçiminde kodlanan iletiler "Sevgi Üzerine", "Hayvan Sevgisi Üzerine", "Doğal Yaşam Üzerine" ve "Yaşam Üzerine" adları altında sınıflandırılmış ve sınıflandırılan iletilerin çocuklar açısından taşıdıkları önem değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler Halikarnas Balıkcısı'nın yapıtları aracılığıyla okura zengin bir yaşamsal deneyim olanağı sağladığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, yazarın yapıtlarındaki konuların, çocuk gerçekliğine ve bakışına uygun düşecek biçimde geliştirildiği görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Halikarnas Balıkcısı, Yazınsal İleti, Yazınsal Metin.

Abstract

The purpose of this study is to state the messages and evaluate their importance for children readers in Halikarnas Balıkcısı's literary works which were arranged for children. In the study, thirty stories were examined in "Give way sea", "The call of the sea" and "Smiling Island" books. This research was carried out in accordance with the principles of document analysis which is a qualitative research method. Accordingly this, first stories in his mentioned literary works were examined and implicit/explicit messages have been identified. On the other hand, the messages encoded as idea were classified under categories, "On Love", "On Animal Love", "On Natural Life" and "On Life". Furthermore, the importance of classified messages were evaluated in terms of children readers. The evaluations states that, Halikarnas Balıkcısı provides an opportunity for wide range life experiences to the reader through his literary works. Also, it is seen that in authors literary works the arguments were developed according to the child's reality and perspectives.

Keywords: Halikarnas Balıkcısı, Literary Message, Literary Text.

¹ Bu makalenin kısa bir özeti 31 Ekim-2 Kasım tarihlerinde Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde düzenlenen "Ulusal Halikarnas Balıkcısı Sempozyumu"nda sunulmuştur.

² Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

³ Yrd. Doç. Dr., Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

⁴ Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

1. Giriş

Hiçbir metin amaçsız değildir. İster yazınsal nitelikli ister bilgilendirici olsun her metnin bir amacı bulunmaktadır. Yazar metnini okura *iletmek istediği* bir duruma, olguya, olaya işaret etmek, dikkat çekmek amacıyla düzenlemiştir.

Genel olarak “ileti, yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşüncedir. Öğretici metinlerde, yazarın savunduğu, vermek istediği düşünce biçiminde de tanımlanabilir. Edebiyat yapıtlarında ileti dendiğinde ise, sanatçının okurda yaratmak ya da oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklık akla gelmelidir” (Sever, 2003: 131). Bir başka deyişle, bilgilendirici metin türleriyle yazınsal metin türleri arasında iletilerin sunuluşu açısından farklar bulunmaktadır.

Bilgi ileten metinler çoğunlukla bir tek anlam üzerine kuruludur ve iletiler bu tür metinlerde açık bir biçimde sunulur. Örnekler, açıklamalar, betimlemeler bu anlamı (iletiyi) çeşitli yönlerden desteklemek amacıyla kullanılır. Bu tür metinlerde okurun bilgilendirilmesi öncelikli amaçtır. Bir başka deyişle, okuma etkinliği, gönderici (yazar) ile alıcı (okur) arasındaki bir iletişim olarak düşünülürse, yazarın bu türlü metinleri yazmadaki amacı, düşündüklerini ve bildiklerini okura iletebilmektir (Göktürk, 2007; Özdemir, 2005; akt. Hamzadayı, 2010)

Yazınsal yapıtlarda ise bu süreç farklı işler. “Belli bir ‘şeyi’ (durum, davranış, özlem, kurgu, süreç çeşidinden tasarımsal, gerçeğimsi, gerçek olabilen bir şeyi) tek anlamlı, upuygun kesince dile getirmeyen edebiyat. Getirdiği sanılan yerlerde bile, sallantılı anlatımlarla bildirmekten çok sezdirilen araçlarla işini görür.” (Uygur, 2009: 59). Yazınsal okuma sürecinde “algılama hep kesintilidir: okuma eylemi hem okurun bilincinden hem de yazarın iletilerinin süzgecinden geçer. Durum bu olunca, okur her ögeyi algılayamaz, sadece kendisine yakın olan, kendisini etkileyen, kendi birikimiyle anladığı öğeleri seçer. (...) iyi ya da kötü düzenlenmiş olsun, metnin birden çok okunmasıyla daha çok şey algılanır; ama hiçbir zaman yazarın metnine yerleştirdiği her şey algılanamayacaktır.” (Kıran ve Eziler Kıran, 2002: 83).

Durumu çocuk yapıtları açısından değerlendirdiğimizde çocuk edebiyatının öncelikli sorumluluğunun, çocukların duygu ve düşünce evrenini genişletmek, onlara dilin ve çizginin olanaklarıyla yaşam ve insan gerçekliğini tanıtmak (Sever, 2003: 133) olduğu söylenebilir. Ancak günümüzde çocuk gerçekliğini bir yana bırakıp çocuğu yetişkin gibi düşünmesi, hareket etmesi gereken varlıklar olarak gören biçimsel gerçekçi anlayış doğrultusunda kurgulanmış; sezdirerek, duyumsatarak ve yaşatarak (örtük iletilerle) değil, doğrudan öğretmeyi amaçlayan (açık iletilerle) birçok yapıtın olduğu bilinmektedir. Oysa, “tek anlamlı, tek mesajlı didaktik yönelimli çocuk kitaplarının edebiyat estetik değerleriyle tam anlamıyla örtüşmediği” (Neydim, 2003: 19) söylenebilir. “Bir çocuk kitabının edebiyat estetik değer taşıması için okura anlam oluşturma özgürlüğünü vermesi, okurun karşısında iktidar pozisyonunda durmaması gerekir.” (Neydim, 2003: 19).

Öte yandan okuma sürecinde okurun da bir anlam üreticisi olduğu düşünüldüğünde edebi metinlerdeki anlamların (iletilerin) nesneliliğinden ya da tekilliklerinden söz etmek pek olası değildir, yaratının yorumuna göre değişkenlik taşır. Bunun için de alımlayıcının yaklaşımına göre aynı yazınsal yaratıdan değişik iletiler çıkarılabilir (Özdemir, 2002: 25). Öyle ki “okura ulaşmış yapıt tümüyle yazarın değildir artık, bir bakıma aynı yapıt da değildir; doğru ya da yanlış öznel ya da nesnel tinsel ya da özdeksel, her türlü yoruma açık olması nedeniyle, çoğu zaman yazarın bile usundan geçirmedikleri anlamlarla yüklü karmaşık bir alandır.” (Yücel, 2011: 40). Bu bağlamda yazınsal bir yapıtın temel özelliğinin çokanlamlılık olduğu söylenebilir (Özdemir, 2005). Bu da yazınsal bir metnin çocuk okura anlam üretme olanakları sunacak biçimde kurgulanmış olmasını gerekli kılar.

Yapılan açıklamalar doğrultusunda bu çalışmanın amacı, -okur odaklı bir yaklaşım benimsenerek- edebiyatımızda önemli bir yer edinmiş olan Halikarnas Balıkcısı'nın çocuklar için yazmış olduğu yapıtlarında hangi temalara yönelik iletiler kullandığını, bu iletileri nasıl bir anlayışla (örtük/açık) ortaya koyduğunu belirlemek ve bu iletilerin çocuk okurlar açısından taşıdığı öneme ilişkin değerlendirmelerde bulunmaktır.

2. Yöntem

Bu araştırmada, Halikarnas Balıkcısı'nın çocuklara yönelik "Yol Ver Deniz", "Denizin Çağırısı" ve "Gülen Ada" adlı yapıtlarındaki otuz öykü incelenmiştir.

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ilkeleri uyarınca gerçekleştirilmiştir. Buna göre, ilk olarak sözü edilen yapıtlardaki öyküler incelenmiş ve örtük/açık iletiler belirlenmiştir. Öte yandan, içerik çözümlemesi yapılan iletiler yargı biçiminde kodlanmıştır. Ancak, yazınsal metin bir bilgilendirme metni değildir. Söylenmek isteneni doğrudan bir anlatımla söylemez. Söylenmek isteneni imgelerle, benzetmelerle, birçok anlamı çağrıştırarak dile getirir. Bu tür metinlerde anlam kapalıdır; anlam ilk elde kendini ele vermez. Okuyucuya düşen, bu "kapalı" anlamı, doğruya en yakın şekilde açmak, açığa çıkarmaktır (Uçan, 2008: 47-48). Bu bakımdan araştırmada kodlama işlemi (yargı biçimine dönüştürme işlemi) üç araştırmacı tarafından ayrı ayrı yapılmış, daha sonra bu kodlamalar karşılaştırılmış ve örtüşmeyen kodlar üzerinde yeniden değerlendirme yapılarak yargılar üzerinde uzlaşa sağlanmıştır.

Öte yandan kodlanan iletiler "Sevgi Üzerine", "Hayvan Sevgisi Üzerine", "Doğal Yaşam Üzerine" ve "Yaşam Üzerine" adları altında sınıflandırılmış ve sınıflandırılan iletilerin çocuklar açısından taşıdıkları önem değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde yukarıda sözü edilen yapıtlardan soyutlama yoluyla elde edilen iletiler "Sevgi Üzerine", "Hayvan Sevgisi Üzerine", "Doğal Yaşam Üzerine" ve "Yaşam Üzerine" ulamları altında yargı biçiminde sunulmuş ve her bir ulamla ilgili yapıtlardan iki örneğe yer verilmiştir.

İletiler yargı biçiminde sunulduktan sonra devamında sırasıyla iletinin bulunduğu kitabın adı, kitaptaki öykünün adı ve iletinin soyutlama yoluyla elde edildiği sayfa numarası ya da sayfa aralıkları verilmiştir.

Sevgi Üzerine İletiler

- Dünyayı güzel yapan insanların aklı değil, yüreklerinden gelen sevgidir. (**Yol Ver Deniz**, Barba Vangel: 97-98)
- Sevgi dolu bir gönül diğer gönülleri fethetmeye yeter. (**Yol Ver Deniz**, Barba Vangel: 97-105)
- İnsanı değerli kılan onun gönül güzelliğidir. (**Yol Ver Deniz**, Bir Damla: 107-115)
- Dostluk hesap işi değildir. Alışverişte geçerli kurallar dostlukta geçerli değildir. (**Denizin Çağırışı**, *Denizin Çağırışı*: 48)
- Kimi gelenek ve görenekler insanlar arasında evrensel sevgi bağlarının oluşmasına engel oluşturmaktadır. Ancak içtenlik bu engelleri ortadan kaldırır. (**Denizin Çağırışı**, *Merhaba Kaptan*, *Merhaba*: 24)

Sunulan son iletinin bulgulandığı anlatı bölümü:

Sevginin nereye kadar yayılabileceğini evrenin düzeni, aile, kabile ve devlet sınırlarıyla sınırlandırılmış ve "Âdet" (görenek) kaşlarını çatarak "Sevgi"ye buraya kadar yayılacaksın, fakat daha öteye gitmeyeceksin, diye emretmişti.

Bu Merhaba Kaptan'ın sevgisine de sevincine de had, hudut yoktu. Ona Merhaba Kaptan adını takmışlardı, çünkü o kadar içten ve candan bir merhabayla selamlardı ki kapalı, kasvetli bir günde birdenbire güneş parlamış ve masmaoî bir gök görünmüş gibi olurdu.

(**Denizin Çağırışı**, *Merhaba Kaptan*, *Merhaba*: 24)

- Sevgi dolu insanlar başkalarını etkileme gücüne sahiptirler. (**Denizin Çağırışı**, *Merhaba Kaptan*, *Merhaba*: 24-25)

- Sevgi, insandan insana geçen bir duygudur. İçtenlikle söylenmiş kimi sözler (merhaba vb.) içten karşılık bulur. (**Denizin Çağırışı**, *Merhaba Kaptan*, *Merhaba*: 24)

Sunulan son iletinin bulgulandığı anlatı bölümü:

Şehirde onun merhabası duyulmadan önce birbiriyle karşılaşanlar, ne diyebileceklerini bilemeyerek, birbirinin yüzlerine bakarak yutkunur dururlardı. Çünkü söylemek istedikleri sözü bulamıyorlardı. İşte ondan dolayı mırıldandıkları bir basmakalıp "Nasılısınız? Refika nasıldır?" gibi entipüften güriütlü ve mırtilarla birbirini savuştururlardı.

Merhaba Kaptan'ın sevincinin hızı "Merhaba!" ya bir patlayış hızı veriyordu; gönülleri soğuk soğuk buzlarla kilitleyen donlar (buzlar), bir şangırıyla paramparça oluyordu. İşte bu merhaba selamı, kıyı şehrinin bütün kıyısı boyunca dudaktan gönüle, gönülden dudağa uça uça, şehrin bütün bakışları neşe ile pırl pırl ışıltılamaya koyuluyordu. Şehrin o apaçık mavisine selamın çınlayışı ve gözlerin parlamışı güzel uyuyordu.

(Denizin Çağırışı, Merhaba Kaptan, Merhaba: 25)

Hayvan Sevgisi Üzerine İletiler

- İnsanlar doğada yaşayan diğer canlılarla (hayvanlarla) tıpkı insanların kendi aralarında oluşturduğu gibi sevgi bağları oluşturabilirler. (Gülen Ada, Yedi Canlı Elif Kızı: 7-13)
- Hayvanların da insanlar gibi çeşitli duygu durumları (hasret, sevgi, özlem vb.) bulunmaktadır ve bu duygu durumları insanlar tarafından dikkate alınmalıdır. (Gülen Ada, Karaoğlan: 14-24)
- Yaşamda bazı değerler (doğa ve hayvan sevgisi, doğal yaşama tutku) paradan daha önemlidir. (Yol Ver Deniz, Gençlik Denizlerinde: 17-34)
- Hayvanlarla insanlar arasında duygu bağları oluşturulabilir. (Denizin Çağırışı, Hoşbulduk Selim Dede: 7)

Sunulan son iletinin bulgularla anlatı bölümü:

Açıklarda yapayalnız kalan her denizcinin yüreğinde çocuk, kardeş ve arkadaş sevgisi; inşa yokluğundan hep canlı yaratıklara bağlanır. Yaradılıştan insan sevgisiyle doğmuş, çocuklarını yitirmiş olan Hoşbulduk Selim Kaptanda bu duygu öteki denizcilerden çok daha fazlaydı.

Selim Kaptan, insandaki bu eğilimin hayvanlarda da az çok bulunduğunu biliyordu. İşte bu yüzden, Kocakaya Adası'ndaki bir martıyı kendisine deniz yoldaşı edinmişti.

Martının garipsi sesi içini içini karıştırıyor, ölmüş olan çocuklarının özlemini uyandırıyor. Hoşbulduk Selim Kaptan onu "nâ! nâ! nâ!..." diye diye çağırınca, mutlaka gök ya da deniz maviliklerinde ak bir nokta olarak peydahlanır, ağara ağara gelir; omuzuna konar, gözlerini bu yaşlı balıkçıya çevirerek onunla göz göze kalırdı. Kuş sanki uzak geçmişlerin, uzak bilinmeyenlerin derinliklerinden bakardı da "Aramızda hısmılık yok mu sanıyorsun? Sen de benim gibi garip bir deniz kuşusun!" der gibi olurdu.

(Denizin Çağırışı, Hoşbulduk Selim Dede: 7)

- İnsanlar hayvanlar için fedakarlıkta bulunabilmelidirler. (Gülen Ada, Tünek Ahmet: 72-80)
- Hayvanların da insanlar gibi güçlü duygu durumları bulunmaktadır ve insanlar bu duygu durumlarına saygı göstermelidir. (Gülen Ada, Divan Reis: 95-101)
- İnsanlar hayvanlara iyi davranmak zorundadır. (Gülen Ada, Bir Eşeğin Yaşam Öyküsü: 44)

Sunulan son iletinin bulgularla anlatı bölümü:

Dünya bu ya! İki yıl böyle hay huy içinde geçti. Adamakıllı büyüdüm. (...) pek değerli bir koca eşek oldum. Fakat işte o zaman, dünyada rastladığım ilk acıyla yandım. Sahibim zavallı Memiş Ağa bin – arkasından 'kerata' dediği- soysuzun birine satmak zorunda kaldı. Zavallı ihtiyarcık benden ayrılırken gözlerimi öptü. O zayıf gözlerinden bir iki koca yaş damlası alınma düştü. Bana,

"Ben bu yalancı dünyada mutlu olamadım. Senin sıpalığını gördüm, neşenle neşelendim. Çoluğumu çocuğumu yitirmiştim. Senin ananı severlerdi. Şimdi o bir köye gidiyor, sen başka bir köye gidiyorsun. Ayrılık dünyası bu. Keşke ben daha önce ayrılardım, yoruldum be anam," dedi.

(Gülen Ada, Bir Eşeğin Yaşam Öyküsü: 44)

Doğal Yaşam Üzerine İletiler

- Doğal yaşam, günlük yaşamın zorluklarının üstesinden gelmede insana yardımcı olur. (Denizin Çağırışı, Denizkızı Adası: 70)

Sunulan son iletinin bulgularla anlatı bölümü:

(...)

"Olur. Ona Denizkızı Adası derler. Ben seni gece uyandırırım," dedi.

Oraya gidip balık avlayalı yıllar geçti. Oraya balığa gittiğim zaman, zaten yaşını başını almış bir adamdım. Bu dakika ölecek ve ölümler de bunca yıllık hayatımın, canımda iz bırakmış olaylarını gözden geçirecek olsam; şu kadar para kazanmış olduğum için mutlu ya da şu kadar para ve mevki kaybetmiş olduğum için de acı sanmış olduğum bütün olayların hepsi küçülür küçülür de kala kala o ada kıyısında avlanmış olduğum günün anısı, bütün hayatımın en tez bir yaşayışla dopdolu ışıltılayan bir anısı olarak kalır.

(Denizin Çağırışı, Denizkızı Adası: 70)

- Doğal yaşam bazı yönleriyle kent yaşamından daha üstündür. Doğa kentte yaşayan insanların ulaşamayacağı güzellikler sunmaktadır. (Denizin Çağırışı, Koca Ofroz: 32-38).

- Doğayla baş başa kalmak insanı kent hayatının olumsuzluklarından uzaklaştırmaktadır. (**Gülen Ada**, *Tüneke Ahmet*: 72-73)
- İnsanlar doğaya karşı duyarlı olmalı para için doğal güzellikleri yok etmemelidirler. (*Gülen Ada*: 32-39)
- İnsanların avlanma olarak gerçekleştirdikleri eylemler, çoğu zaman hayvanların dünyasını karartmakta, doğal dengeyi bozmaktadır. (**Gülen Ada**, *Gündüzü Kaybeden Kuş*: 58-64)
- Para doğaya yönelik bir tehlike oluşturmaktadır. Bunun yanında zenginlik insanın kişiliğini (doğallığını) değiştirebilmektedir. (*Gülen Ada*, *Gülen Ada*, s.36-37)
- Deniz insanda alışkanlık, bağımlılık yaratır. Bu bağımlılığı kırmak kolay değildir. (**Denizin Çağırışı**, *Denizin Çağırışı*: 40-48)
- Doğal afetler insanlar arasındaki uzaklığı yok eder, insanları birbirine yakınlaştırır. (**Denizin Çağırışı**, *Deprem*: 58-59)
- Doğal yaşama bağlılık, hayvan sevgisi insana birçok fedakarlık yaptırabilir. (**Denizin Çağırışı**, *Hoşbulduk Selim Dede*: 7-14)
- Doğa insana yaşama sevinci verir. (**Gülen Ada**, *Gülen Ada*: 32-39)

Sunulan son iletinin bulgulandığı anlatı bölümü:

Adanın ta açıklarında çınlayan gülüşü ile Deli Davut'un denizden gelen gülüşü, birbirine gönül verenlerin karşılıklı uzatılan kolları gibi kavuşarak çekerler, adeta dudak dudağa gelirlerdi. Zaten her şey; deniz, dalga, köpük, kaya, ağaç, dal, gök... ne varsa, pembe bir camdan geçen bakış gibi, o gülüşten geçerek hep şenlenir, gülerdi.

(**Gülen Ada**, *Gülen Ada*: 33)

Yaşam Üzerine İletiler

- İnsanlar zor günlerinde birbirleri için fedakarlıkta bulunabilmelidirler. (**Yol Ver Deniz**, *Yol Ver Deniz*, *Gemicî Geliyor*: 51-52)
- İnsana yaraşan nitelikler doğruluk, samimiyet ve içtenliktir. (**Yol Ver Deniz**, *Balık Fatoş*: 59-66)
- Hayat tüm zorluklara rağmen yaşamaya değerdir. (**Denizin Çağırışı**, *Hoşbulduk Selim Dede*: 7-14)
- Bazı insanlar çocuk dünyasını anlayamamakta, onlardan yetişkinler dünyasının gerektirdiği davranışları beklemektedirler. (**Yol Ver Deniz**, *Yolcu*: 77-85)
- Varsayım üzerine biri(leri)nin suçlanması doğru değildir. (**Gülen Ada**, *Değirmenci Ateşoğlu Nasrettin*: 26-31)
- İnsanlar en kötü koşullarda bile gülümsemeyi başarabilmelidirler. (**Gülen Ada**, *Değirmenci Ateşoğlu Nasrettin*: 26-31)
- Çocuk dünyası yetişkinler dünyasından farklıdır. Çocuklarla iletişim kurabilmeye bu farkın yetişkinler tarafından anlaşılabilmesi büyük önem taşımaktadır. (**Gülen Ada**, *Turgut Reis*: 51-57)
- İnsan dünyaya bir kez geldiği için koşulları bahane etmeden yaşamının tadını çıkarmalıdır. (**Denizin Çağırışı**, *Denizin Çağırışı*: 40-41)
- İnsan bazen bir amaç için bir ömür mücadele edebilmelidir. (**Yol Ver Deniz**, *Açıklıklar Yolcusu*: 7-15)
- İnsan yaşamın ve insanoğlunun değerini ölümle yüz yüze geldiğinde daha iyi anlamaktadır. (**Yol Ver Deniz**, *Balık Fatoş*: 59-66)

Sunulan son iletinin bulgulandığı anlatı bölümü:

(...) Biri;

"Tam öleyazdım, bir şey saçlarımla beraber bir kulağıma yapıştı. Azrail beni öteki dünyaya götürüyor sandım. Derken birdenbire kendimi kumların üzerinde buldum. Şu dünyada havaya pek önem vermeyiz ama o dakikada ciğerlerimi havayla doldurunca kendimi cennette sandım... Güzelim dünyanın mâvi havası..." dedi.

Öteki;

Beni bacağımdan tuttu bir şey. İnsan dünyaya doğarken başıyla doğarmış, ben bu ikinci doğuşumda ters tarafımdan doğdum," dedi.

Üçüncü biri;

"Hele şu gevezeliğe bakındı. Kız nereden yakalarsa yakalasin, bizi dünyaya getirdi ya gene!" dedi.

Bu kurtarılan insanlar yalnız kendilerini kurtaran bir kız gördüler. O görüş, uslarının "Sabah Yıldızı" oldu. Gözlerinde yaşadıkları dünyanın anlamını değiştirdi, aydınlattı. Onların her biri insanlarla alışverişlerinde ya da pazarlıkta aldatılmış olduklarını anlayınca içlerinden, "Biz böyle kurtarıldık diye düşünüyorlar, aldatılmış oldukları kendilerine pek koymuyordu.

İnsanoğluna inancı Fatoş'la gönüllerine yerleştirmişlerdi.

(**Yol Ver Deniz**, *Balık Fatoş*: 64-66)

- Hayal gücü insan özgürlüğünün temelidir. (**Gülen Ada**, *Neyzen*: 65-70)
- İnsanın kimliği, kişiliği değişime açıktır. İnsan her yaşta kişiliğinde köklü bir değişim yaşayabilir. (**Gülen Ada**, *Divan Reis*: 95-101)
- Hızlı yaşam koşulları, insanlar arasındaki iletişimi zayıflatmaktadır. (**Gülen Ada**, *Tünek Ahmet*: 72)

Sunulan son iletinin bulgularında anlatı bölümü:

Durmaya bir geçit resmi, dinmeyen, dinlenmeyen bir gürültü. Durup dinlenmeye vakit yok. Tramvay çanı, otomobil gürültüsü, benzin kokusu, dudak boyası... göçüm saati çalınca kadar geçim derdi ya da geçmece yarışı... bir sele yakalanmışımız, konu komşuyu düşünenecek, sevecek vakit yok.

(**Gülen Ada**, *Tünek Ahmet*: 72)

Yorumlar ve Sonuç

Her metin, her yazınsal ürün bir başka insan demektir; dünyayı bir başka şekilde anlamlandırma, dışarıya açılan bir pencere, bir ufuk demektir. Estetik değere sahip yazınsal ürünlerle karşı karşıya getirilen okuyucu/öğrenci derin bir sezgi yeteneği, bir ufuk, geniş bakış açısı yakalayabilir (Uçan, 2008:67). Bulgular bölümünde de ortaya konduğu üzere Halikarnas Balıkçısı çocuklar açısından önem taşıyan birçok ileti ortaya koymuştur. Bu çalışmada yargı biçiminde ortaya konan iletilerin öykülerin içinde yazınsallığın bir gereği olarak sezdirilerek, duyumsatılarak verildiği göz önüne alındığında Halikarnas Balıkçısı'nın yapıtları aracılığıyla okurlarına zengin bir yaşantı olanağı sunduğu söylenebilmektedir. Sevgi, hayvan sevgisi, doğal yaşamın önemi gibi günümüzde daha bir önem kazanan temalar üzerine verdiği iletiler çocuklarda söz konusu temalara yönelik farkındalık oluşturacaktır. "Halikarnas Balıkçısının eserlerinde ana tema ya da ana mekân olarak sıkça görülen "deniz" unsuru, onun eserlerinde özgürlük, hayat, umut, neşe vb.nin sembolü olarak dikkat çekmektedir." (Fırat, 2013: 124)

Öte yandan yazar, denizle ilgili bazı bilgilerin dışında yapıtlarda yazınsallığı bozacak derecede açık iletilere yer vermemiş, herhangi bir anlayışın, düşüncenin didaktik sözcülüğünü yapmamıştır. Bu durumun bir sonucu olarak yapıtlardaki öykülerin çocuk gerçekliğine uygun olarak örüntülendiği söylenebilir. Ayrıca, yapıtlarda kullanılan kimi "mitolojik sözcükler, kavramlar bile okuru tedirgin etmez." (İleri, 1975).

Balıkçı'nın yapıtlarına "Doğa-insan ilişkisi açısından bakıldığında Balıkçı'nın önermesi açıktır: Bir parçası olarak içinde yaşadığımız doğada mutlu olmanın yolu; ancak, onu anlayabildiğimiz, sevebildiğimiz ve ona katılabildiğimiz kadarıyla mümkündür. (...) Doğa bütün güzelliklerin, iyiliklerin, mutlulukların da kaynağıdır ve tüm bu değerler ancak onun yasalarıyla uyum sağlandığında kazanılmaktadır (Yazıcı, 2005: 42)

YAZICI (2002), Balıkçı'nın eserlerinde deniz insanlarının sevgi dolu, yaşama bağlı, dürüst, çalışkan, tokgözlü, namuslu ve mücadeleci; kara insanlarının ise bencil, çıkarıcı, açgözlü, çevresine zarar veren ve onu sömüren niteliklere sahip olduklarını belirtmesine karşılık Balıkçı'nın yapıtlarında dil, din, millet, sınıf farklarının ötesinde evrensel insan sevgisini ön plana çıkaran iletiler de bulunmaktadır.

Yazınsal nitelikli kitaplarda amaçlanan "öğrenme, çocukların doğrudan doğruya yazın kitaplarından bir şeyler öğrenmeleri değildir. Böyle bir yaklaşım yazının kendi özüne de ters düşer. Ancak dolaylı yollarla okur olan çocuğun aydınlanmasına katkı sağlayacak, onun yaşamındaki bazı olayları, ilişkileri çok yönlü ele alacak kitaplar, çocuğa yeni bir bakış açısı kazandıracak, onun yaşam ve düşünce ufkunu geliştirecektir." (Dilidüzgün, 2004: 53). Bu bakımdan, yapıtlarda deniz, doğa ve hayvanlarla ilgili ortaya konulan iletiler gerçek yaşam deneyimlerinden yoğunlaştırılmış kesitler sunarken çocukların yeni dünyaları, nesnelere, hayvanları keşfetme gereksinimlerini de karşılamaktadır.

KAYNAKÇA

- DİLİDÜZGÜN, Selahattin. (2004). *İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
FIRAT, Hatice. (2013). Gülen Ada(m) Üzerine, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 6(24), 123-132.
Halikarnas Balıkçısı. (2007). *Denizin Çağırışı*, Ankara: Bilgi Yayınevi.

- Halikarnas Balıkcısı. (2007). *Gülen Ada*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Halikarnas Balıkcısı. (2011). *Yol Ver Deniz*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- HAMZADAYI, Ergün. (2010). *Bütünleştirilmiş Öğrenme-Öğretme Yaklaşımının Türkçe Öğretiminde Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerine Etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İLERİ, Selim. (1975). "Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri", (Türk Öykücülüğü Özel Sayısı), *Türk Dili Dergisi*, 1975.
- KIRAN, Zeynel ve Ayşe (Eziler) KIRAN. (2002). *Dilbilime Giriş*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- NEYDİM, Necdet. (2003). *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Bu Yayınevi.
- ÖZDEMİR, Emin. (2002). *Yazımsal Türler*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- ÖZDEMİR, Emin. (2005). *Eleştirel Okuma*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- SEVER, Sedat. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- UÇAN, Hilmi. (2008). *Dilbilim, Göstergebilim ve Edebiyat Eğitimi*, Ankara: Hece Yayınları.
- UYGUR, Nermin. (2009). *İnsan Açısından Edebiyat*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- YAZICI, Nermin. (2005). "Halikarnas Balıkcısı'nda Kamusal Ütopya: Doğanın Kamusal Alana Aktarılması", *Pasaj*, S. 1, s.35-50, Ankara: Mayıs/ Ağustos 2005.
- YAZICI, Nermin (2002). *Halikarnas Balıkcısı'nın Eserlerinde Tabiat*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- YÜCEL, Tahsin. (2011). *Kimim Ben*, İstanbul: Can Yayınları.